

Délbácskai madártani jegyzetek.

Irta : SCHENK HENRIK.

Madárvédelem a nádasban. Óverbászi házam kertje sűrű nádassal, fűzbokrossal, kúszónövényekkel és kákával benőtt mocsárban végződik. Itt már évek óta védem a madarakat. Az avas nád és a kiszáradt fűtörzsek háborítatlanul a helyükön maradnak, így a terület jellege egészen ősi állapotokra emlékeztet. Ezért azután a tavaszi és őszi vonulás idején különféle apró madarak kedvelt szállása, télen pedig menedéke. Különösen a cinegék szeretnek benne tanyázní, mert bőséges táplálékot találnak itt. Szorgosan hántolgatják a nádszálakat, amelyekben különböző rovarok és azok álcái telelnek. Hosszú tél után csaknem minden nádszál le van hántolva.

Szívesen használják ezt a területet fészkelésre is. Így már régebben megtaláltam a nádasban a *Lanius collurio* fészket, amit az Aquilában (1927/28. p. 439) jelentettem. 1943-ban is megfigyeltem a nádban, most azonban nem az ebszóló indáinak szövevényében, hanem a nádasban lévő dúsan elágazó fűzön költött. 1-3 m magasságban. *Szarka*-fészket is találtam már e helyen.

Többféle nádi énekes közül a *Locustella l. luscinoides* SAVI a legfeljebb fészkelő. Egy pár telepedett meg ezen a számára nagyon megfelelő terepen és igen erősen ragaszkodott is hozzá. Egyik évben háromszor költött. Az első költését ismeretlen okból hagyta el, a másodikat pedig az én hibámból. Sásaratás közben csak akkor vettem észre a fészket, amikor már egészen szabadon volt. Megfigyeltem azután még továbbra is a madarakat, és nagy öröömre a harmadik fészkealjzat is megtaláltam, amelyben felnőttek a fiatalok. Ritkán esik meg, hogy ez az óvatos madár egy tanyaudvar tőszomszédságába telepszik meg.

A *Dryobates syriacus balcanicus* GENGL. et STRES. táplálkozásáról. Egy fészkealj meggyűrűzése alkalmából a kert gazdája értesített, hogy ez a harkály dézsmálja a korai cseresznyéjét. Gyakran látja amint a szőlőkarókon üldögélnek, és egyáltalán nem félénkek. Szemügyre véve a dolgot, kiderült, hogy a karók vége meg volt hasadozva és a harkályok a cseresznyét beszorították ezekbe a résekbe, majd nyugodtan elköltöttek. Három ilyen helyen kb. 50 cseresznyemagot találtam. A cseresznyével való táplálkozást mások is megerősítették. Lelőtt példányok gyomrában gyakran találtam a szederfa gyümölcsét.

Ezzel a megfigyeléssel kapcsolatban megemlítem, hogy 1943. május 10-én Óverbászon olyan ♂-et kaptam, amelyiknek feltűnően nagy kotlófoltja volt. Ebből arra következtetek, hogy majdnem olyan hosszú ideig ül a tojásokon, mint a tojó. Ez a jelenség összefüggésben állhat azzal, hogy ez a harkály nem egykönnyen szerzi meg a táplálékát.

Megfigyelések a Tringa erythropus PALL.-ról. 1943. nyarán Óverbászon gyakran láttam a füstös cankót. Soha sem volt még a Ferenc csatorna vizállása ilyen alacsony, mint most az aszály következtében. A part mellett a gázlómadaraknak eldorádót jelentő kisebb-nagyobb pocsoltyák maradtak. Itt csoportosultak a füstös cankók is, néha 30—40 főnyi csapatokban. Sokszor láttam, amint táplálékkeresés közben hasig gázoltak a vízben, a fejüket pedig mélyen a víz alá dugták. Egyesek még bukácsoltak is: alábuktak, majd felbukkanva a szárnyukkal csapkodtak, akár csak a vadrécék. Mind az öt elejtett madár begyében 2—3 cm-es halacskák voltak.

Podiceps r. ruficollis PALL. fészke a fü között. Az Aquilában (1939/42. p. 470—471) legutóbb a szokatlan fészkelőhelyekről irtam. Ehhez fűzöm hozzá, hogy a kis vöcsök fészket is találtam a füben, térdigérő vízzel elöntött sűrű gyeppel között. A fészkek száraz fűcsomókból, elég szilárdan épült. Minthogy azonban az árvíz hamar lepadt, a madár elhagyta a fészket. Csak azon csodálkozom, hogy a fészkek közelében nádasok is voltak, és a kis vöcsök mégis a fűborította területet választotta fészkelő helyének.

Cettia c. cetti MARM. nyáron. 1943. szept. 18.-án a kertemmel határos nádasban egy berki poszátát láttam. Sajnos nem tudtam lelőni, hogy kézzelfogható bizonyítékom legyen erről a föltűnő előfordulásról. Biztosan felismertem azonban, hiszen alig két méterről figyeltem meg ezt a nekem régóta ismerős madárfajt. Fiatal madár volt és ebből arra lehetne következtetni, hogy ez a faj már nemcsak téli vendégünk, hanem talán meg is telepedett már a környékünkön.

Végül közlök néhány érdekesebb vonulási és faunisztikai adatot.

Tadorna tadorna L.-t kaptam 1943. december 23-án Ujvidékről, *Larus f. fuscus L.-t* 1943. júl. 20-án Ujverbászról. Idáig ezt a madarat még nem figyelték meg nálunk ebben az évszakban. Erősen sorvadott nemi szervű hím volt. *Larus minutus PALL.-t* figyeltem meg 1943. nov. 15-én Óverbászon. 6 főnyi csapat volt. 1943. nov. 14—17-ig fiatal *Lanius c. collurio L.-t* figyeltem meg Óverbászon. Ritkaság ilyen későn, valószínűleg sebzett, és csak sokára felgyógyult példány volt. 1944. január 5-én Óverbászon *Phylloscopus c. collybita VIEILL-t* ejtettem el, mely a Madártani Intézetbe került.

Ornithologische Notizen aus der südlichen Bácska.

Von HEINRICH SCHENK.

Vogelschutz im Röhricht. Mein Hausgarten in Óverbász mündet in in einen mit dichtem Rohrwuchse, Weidenbüschen, Schlingpflanzen und Schilf bestandenen Sumpf. Dieses Gebiet behandle ich seit vielen Jahren als ein Vogelschutzgebiet. Das Rohr wird nicht abgeerntet, abgedorrte Weiden nicht ausgerodet, so dass es ganz den Eindruck eines sich im Urzustande befindlichen Territoriums macht. Es ist demnach auch ein bevorzugtes Aufenthaltsgebiet verschiedener Kleinvögel während des Frühjahrs- und Herbst-Zuges und ein Zufluchtsort zur Winterzeit. Besonders Meisen halten sich hier mit Vorliebe auf, weil sie immer reichliche Nahrung finden. Fleissig werden die Rohrstengel abgeschält, wo sich verschiedene Insekten und deren Larven aufhalten. Nach einem langen Winter sind fast sämtliche Rohrstengel entschält.

Auch als Brutort wird dieses Gebiet bevorzugt. So fand ich hier schon früher das Nest von *Lanius collurio* im Rohrwalde, worüber ich seinerzeit in Aquila 1927/28 p. 439 berichtete. Auch im Jahre 1943 konnte ich dieses Brüten im Rohr beobachten, diesmal aber nicht in den Gewinden des Bittersüss (*Solanum dulcamara*) sondern auf einer im Röhrichte stehenden stark verästelten Weide in einer Höhe von 1.3 M. Auch Elsternester fand ich schon hier.

Als auffallendsten Brutvogel muss ich wohl neben anderen Rohrsängern ein *Locustella l. luschnioides* SAVI-Paar betrachten, welches sich in diesem ihm zusagenden Gebiete ansiedelte und sehr zäh daran festhielt. In einem Jahre konnte ich drei Gelege feststellen. Das erste Gelege wurde aus unbekannter Ursache verlassen, das zweite infolge meines Versehens. Ich schnitt Schilf und bemerkte das Nest erst, als es schon ganz frei stand. Ich beobachtete nun die Vögel noch weiter und hatte auch die Freude das dritte Gelege zu finden, aus welchem dann die Jungen hochkamen. Es mag wohl selten vorkommen, dass diese als scheu bekannte Vogelart sich knapp an dem Rande eines Gehöftes ansiedle.

Zur Nahrung von Dryobates syriacus balcanicus GENGL. et STRES. Gelegentlich der Beringung der Jungen eines Geleges erwähnte mir der

Eigentümer des Gartens, dass dieser Specht seine frühen Kirschen plündere. Er sehe sie oft auf den Rebenpfählen sitzen, da sie gar nicht scheu seien. Der Augenschein ergab dann, dass diese Pfähle am oberen Ende aufgesprungen waren und dass die Spechte die Kirschen in die dadurch entstandenen Ritzen hineinklemmten und dann in aller Gemütsruhe verzehrten. An drei verschiedenen Stellen zählte ich dann etwa 50 Kirschkerne. Das Kirschenfressen wurde mir auch von anderer Seite bestätigt. Ich fand in den Mägen von erlegten Exemplaren oftmals Maulbeerfrüchte.

Anschliessend an diese Beobachtung möchte ich noch erwähnen, dass ich am 10. Mai 1943 in Óverbász ein Männchen dieser Art erhielt, welches einen auffallend grossen Brutfleck hatte, also die Annahme ermöglicht, dass es fast ebenso lange auf den Eiern sass, als das Weibchen. Möglicherweise steht dieses Verhalten im organischen Zusammenhange damit, dass diese Spechtart nicht leicht seine Nahrung finden kann.

Beobachtungen an Tringa erythropus PALL. Im Sommer 1943 konnte ich in Óverbász den dunklen Wasserläufer häufig beobachten. Infolge der Trockenheit sank der Wasserspiegel des Franzenskanals so stark, wie noch nie und bildeten sich dadurch entlang des Ufers grössere und kleinere Tümpel, ein wahres Eldorado für verschiedene Watvögel. Hier sammelten sich dann auch die dunklen Wasserläufer, wo sie oft in Flügen von 30—40 Stück zu sehen waren. Oft sah ich sie bis an die Brust im Wasser stehen, den Kopf tief gesenkt auf der Nahrungssuche. Manche machten auch Tauchübungen-untertauchend und beim Heraufkommen mit den Flügeln schlagend, gleich wie es die Wildenten machen. Von den 5 erlegten Exemplaren hatte jedes auch einige 2—3 Zm lange Fischchen im Kropfe.

Podiceps r. ruficollis PALL.-Nest im Gras. In Aquila 1939/42 p. 503 berichtete ich über aussergewöhnliche Nistplätze. Anschliessend dazu möchte ich noch erwähnen, dass ich auch das Nest eines Zwergtauchers im Gras fand. Dasselbe stand in knietiefem Wasser im dichten Graswuchse. Das Nest war aus trockenen Grashalmen ziemlich fest gebaut. Indem jedoch das Überschwemmungswasser rasch abzog, wurde das Gelege verlassen. Mich wunderte nur, dass in der Nähe des Nestes auch Rohrbestände vorhanden waren, der Zwergtaucher aber trotzdem die Grasfläche zum Nistplatze wählte.

Cettia cetti cetti MARM. im Sommer. Am 18. September 1943 beobachtete ich im Rohrbestande, welcher an meinen Gartengrenzt, ein Exemplar des Seidenrohrsängers. Leider konnte ich den Vogel nicht erlegen um dieses aussergewöhnliche Vorkommen mit vollkommener Sicherheit festzustellen, aber ich konnte denselben ganz sicher erkennen, da er

mir ja gut bekannt ist und ich ihn aus einer Entfernung von 2 M. beobachten konnte. Es war ein juv. Ex. Aus diesem Vorkommen dürfte vielleicht der Schluss gezogen werden, dass diese Art bei uns nun nicht nur Wintergast ist, sondern sich auch schon als Brutvogel ansiedelt.

Zum Schlusse nun noch einige interessantere Zug und faunistische Daten.

Tadorna tadorna L. erhielt ich am 23. Dez. 1943 aus Ujvidék. *Larus f. fuscus* L. erhielt ich am 20. Juli 1943 aus Ujverbász. Zu dieser Zeit wurde diese Art bei uns noch nicht beobachtet. Es war ein Männchen mit stark zurückgebildeten Geschlechtsorganen. *Larus minutus* PALL. beobachtete ich am 15. Nov. 1943 in Óverbász. Es war ein Flug von 6. St. Vom 14—17. Nov. 1943 beobachtete ich ein junges Exemplar von *Lanius c. collurio* L. in Óverbász. Ein sehr seltener Fall. Möglicherweise war es ein verletzt gewesenes, spät geheiltes Exemplar. Am 5. Jänner 1944 erlegte ich in Óverbász ein Exemplar von *Phylloscopus c. collybita* VIEILL, welches in die Sammlung des K. Ung. Ornith. Institutes gelangte.

Madártani adatok a Vendvidékről

Irta CSABA JÓZSEF

A Vas vármegye délnyugati szélén fekvő Vendvidék a megye madártanilag legkevésbé átkutatott területe. Pedig ennek ugy a mura-menti sikrésze, mint — az Alpok közelségénél fogva — fenyőerdőkkel és gyümölcsösökkel borított dombos fele, sok madártani érdekességet rejteget, miért is tervszerű átkutatása feltétlenül megérdemelné a fáradságot.

Az alábbi adatok a visszacsatolt Vendvidéknek északi részéről, Péterhegy környékéről valók.

Lullula arborea arborea L. Tavaszi vonulás idején gyakori. Ilyenkor éneküktől hangosak a fenyves erdőszélek. 1943. évben február 28-án érkeztek meg Péterhegyre az elsőek.

Tetrao urogallus urogallus L. Az ujabban Gyanafához csatolt Borháza községrész határában 1920. márciusában láttak egy példányt.

Dryocopus martius martius L. Péterhegy és közvetlen környékén 1942. és 1943. években ősztől tavaszig többször megfigyeltem egy-két példányt. Nem költ.